

Pandèmies i dictadures: de la "cucaracha" al covid-19

Francesc Devesa i Jordà

Per la tardor de 1918, l'elegant "Soldat de Nàpols", que havia causat el pànic durant la primavera madrilenya, esdevenia repugnant panerola matant sense pietat per tota la franja mediterrània. Els noms canviaven però la malaltia era la mateixa. A meitat d'octubre, la "cucaracha" triplicava la mortalitat habitual de València ciutat. Els microbiòlegs reconeixien anar a cegues per no poder detectar l'agent causal. Cridat per l'ajuntament de la capital, el Dr. Ferran es va unir als Peset, Colvée i Rincón de Arellano. Tots junts van idear una vacuna bacteriana que ells mateixos es van injectar per provar llur eficàcia i seguretat, però l'agent no era un microbi convencional sinó un virus diminut que intuïen sense poder visualitzar-lo. Mentrestant, la passa avançava desbordant les autoritats civils i el feble sistema sanitari. L'ajuntament d'Alacant ordenava la demolició d'un barri sencer de cases pobres, per eliminar un focus de brutícia productor de malaltia. A València, s'improvisaven controls ferroviaris i llatzerets, mentre alguns espavilats intentaven fer negoci augmentant els preus o venent productes fraudulents. El *Mercantil Valenciano* denunciava el consum abusiu del sèrum antidiftèric i *El Pueblo* criticava la perillositat difusora de misses i rogatives. Al mateix temps, l'inspector provincial de sanitat Dr. Torres, convalescent de grip, viatjava cap al sud constatant la duresa de l'epidèmia a la Ribera i la Safor. També els de Castelló i Alacant, Clarà i Gadea respectivament, recorrien el territori fent el que podien. Tots tres prenen nota de les greus deficiències en salut pública que arrossegava el País Valencià per fer-les constar als seus informes. La situació era tan caòtica que alguns mitjans van reclamar una "dictadura sanitària". La idea, procedent de l'àmbit mèdic, defensava una imposició de les directrius de salubritat sobre la resta d'interessos, creences religioses incloses. *La Voz Valenciana*, un altre dels sis diaris de la capital, afegia a la "dictadura" el qualificatiu de "racional", potser pensant en un Cincinat, però el règim de la restauració no era la Roma republicana.

Heraldo de Madrid 26 d'octubre de 1918. Imatge presa de l'exposició sobre la grip de 1918 realitzada a València (Palau de Cerveró) del 11/12/2019 al 13/03/2020.

Fa cent anys, el mot dictadura ja feia temps que arrossegava connotacions negatives, des que fou pervertit per dictadors que es perpetuaven en el poder o el prenien per la força. L'estigma encara es va potenciar més després de les tristes experiències dels totalitarismes europeus feixistes o comunistes. El llarg afegitó franquista va fer també el seu paper, de vacuna o infecció segons es mire. Ara, amb la crisi del coronavirus, l'ambient torna a ser propici a les crides autoritàries, si més no per a alguns. ¿Haurem de dir ben fort que no ens agraden les dictadures ni els dictadors? ¿Caldrà advertir que, a més de perverses, són inútils per tot allò que implica de manaments indiscutibles, siguen encertats o errats? És evident que davant la pandèmia actual els criteris sanitaris han de predominar sobre els polítics o econòmics, però ho han de fer des del treball en equip, el diàleg continuat, les decisions consensuades i la imprescindible agilitat. Tot i valorar positivament la tasca dels cossos de seguretat i de l'exèrcit, no sembla adequada ni estètica l'excessiva presència d'alts comandaments uniformats als mitjans informatius. La "guerra" contra el covid-19 és epidemiològica, no militar. Tampoc la necessària

coordinació pot transformar l'estat d'alarma en una mena de "dictadura recentralitzadora". Les autonomies, lluny de ser un obstacle, són peces clau de qualsevol estratègia a nivell estatal, europea o mundial, com és el cas. Tot açò, dit des de l'acceptació i el suport solidari al necessari confinament. Trobar el punt de màxima eficiència per aconseguir la col·laboració disciplinada de la ciutadania és bàsic i, per això, no serveixen les dictadures, sinó el govern dels millors. Dictadures cap. Ni la sanitària.